

a ma sokféle oly divatos személytelen lírának. Csorba sem kitárulkozó alkat, annál sokkal szemérmesebb. De mégis: szenvedélyesen személyes szinte minden verse.

*

A következő három kötet Csorba Győző új, minden eddiginél rokonszenvesebb, érettebb férfarcát mutatja. Rilke gondolata igazolódik nála is: a versek nem pusztán érzések, a versek *tapasztalatok*. S tegyük hozzá: a Csorba-féle töprengő alkatoknál: leszűrődő, letisztuló, bensőséggé sűrűsödő tapasztalatok. A *szó ünnepe* (1959), a *Séta és meditáció* (1965) s a *Lélek és ősz* (1968) a legnagyobb elmélyülésre vall; fogynak a fölösleges szavak, a megmaradók pontos helyükre kerülve helyzeti energiájukkal hatnak, cicomák nélkül; tömörödik, disztelenedik s mégis egyre fénylőbb lesz a vers:

*Az ágyék és a mell a száj s az izgatott
kezek – nem ő nem értük!*

*A szerelem nekem inkább erőt adott
Ha szerettek bitük nem szenvedélyük
az volt számomra jobb*

*A tavasz és a nyár előszül pusztaság
néz rám ha visszanezék
De holtig integet néhány virágos ág
s beszórja végig a kopár vidéket
virág virág virág.*

És akitől hajdan nem volt idegen olykor a szavak bő áradása sem, most egyre inkább csak a lényegyet mondja. A számára lényegeset. De mert igazán és átélten és mind mélyebbre hatolva mondja: e kötetek immár sokkalta jobban, közvetlenebbül szólnak mindannyiunkhoz is, mint az elő-

zőek. Csorba Győző túlnőtt személyes fájdalomain, kőbe véste őket, fekete márványba. Nem egyszerűen témabővülésről, látóhatár-tágulásról van szó, arról, hogy a halál, a gyász, a panasz, a keserű magány hangjaival mind gyakrabban száll perbe az öröm, a béke, sőt, a humor, a szatíra hangja is. Félletes és félvezető volna, ha most már egyetlen és járható úttá akarnánk minősíteni azt az utat, amelyre az időszakos derű vagy bizakodás tereli Csorbát. Nem, Csorba Győző alaphangja nem sokat módosult. Dallamvezetésében ma is a csöndes gyász, a mélabú az uralkodó. És mégis változott, nagyot és előnyére változott ez a költészet: eljutott a szép rendig, a világosságig, nem egy versben a bölcs derűig („Hátha a bú íze kaptat a legbölcsebb derűre?” – mondja Tóth Árpád egy helyütt). Igaz emberi mondanivalóit a líra leggazdaságosabb, legművesebb eszközeivel, szuggesztív erővel tudja megfogalmazni. 1959-től egyre gyarapodnak a maradandó értékű, átlagon felüli, sőt nagy versek: *Béke, Csata, Vers Rómából, Csörög a fagyos föld, Anyám, Testi bábóru, Faiültető, Falu szélén, Atlantisz, Séta és meditáció, November, Gyermek, Miniatur*. – Felsorolás? Nem mond semmit? Annyit talán igen, hogy nagyon oda kellene figyelnünk arra a költőre, akinek kapásból ennyi remeklését lehet felsorolni!

Harminc év alatt – 1938-tól máig – hét kötete jelent meg, összesen mintegy háromszáz vers és egy verses önéletrajz. Átlagosan évi tíz vers; mondhatnánk, hogy kevés. De természetesen: az ő lírája minőségét sem mérhetjük a versek számán, csakis azon, mit és hogyan tud elmondani – szívszorítón – öt-tíz vagy húsz sorban, úgy, hogy e pár sorban világ épül, öregszik, múlik, születik újjá vagy ível az örökletbe, mint egyik versében az ablak előtti kölyök fenyők. Nem tudom megállni, hogy ezt a nekem különösen kedves versét teljes terjedelmében ne idézzem: